

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายการปฏิบัติ พัฒนกิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา เป็นครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร ที่พานุศรมารับบริการที่แผนก คลินิกสุขภาพเด็กดีในโรงพยาบาลลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งในปี 2546 มีผู้มารับบริการ ้วยขวบปีแรกรายใหม่ มีจำนวน 650 ราย โดยกำหนดคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1.1.1 เป็นครอบครัวที่มีบุตรคนแรกอายุ 2 เดือนถึง 12 เดือน (เนื่องจากการมารับ บริการที่แผนกคลินิกสุขภาพเด็กดีของ้วยขวบปีแรกจะเริ่มที่อายุ 2 เดือน)

1.1.2 บิดา มารดาและบุตรอยู่บ้านเดียวกันตลอดตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวันที่ทำการศึกษา

1.1.3 บิดา มารดาอยู่ด้วยกันขณะตอบแบบสอบถาม

1.1.4 ยินดีร่วมมือในการวิจัย

1.2 ตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ เป็นครอบครัวที่ถูกเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ จากประชากรข้างต้นโดยผู้ให้ข้อมูลเป็นบิดาหรือมารดาเด็ก การคำนวณหาขนาดของตัวอย่าง ข้างต้นใช้สูตรของ Cochran (1977) ดังนี้

$$n = \frac{n_0}{1 + (n_0/N)}$$

$$\text{เมื่อ } n_0 = \frac{Z^2 \alpha_2 \sigma^2}{d^2}$$

โดยที่

n_0 = ขนาดตัวอย่างเริ่มต้น

n = ขนาดของตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร = 650 คน

Z = ค่าสถิติมาตรฐานใต้โค้งปกติที่สอดคล้องกับระดับ α

(α = ระดับความเชื่อมั่นที่ต้องการ) โดยงานวิจัยครั้งนี้

ใช้ $\alpha=0.05$ ดังนั้น $\alpha/2= 0.025$ ซึ่ง $Z_{0.025}$ เท่ากับ 1.96

d = ค่าความคลาดเคลื่อนของค่าประมาณที่มีความแตกต่าง
จากค่าพารามิเตอร์ในประชากร กำหนดให้ไม่เกิน 0.05

σ^2 = ค่าความแปรปรวนของการปฏิบัติพัฒนา กิจ ซึ่งผู้วิจัยได้
จากการศึกษาของ เพชรรัตน์ พิบาลวงศ์ (2544) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานกับ การปฏิบัติ
พัฒนา กิจของบิตามารดาที่มีบุตรวัยก่อนเรียน = $(0.42)^2$

แทนค่าในสูตร

$$n_0 = \frac{(1.96)^2(0.42)^2}{(0.05)^2}$$

$$= 276$$

ดังนั้น

$$n = \frac{276}{1+(276/650)}$$

$$= 193.01$$

$$= 194$$

ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 194 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของครอบครัว ได้แก่ อายุบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ลักษณะงานอาชีพของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ ผู้มีหน้าที่ดูแลบุตรเป็นหลักในครอบครัว ผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร

2.2 ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตาม แนวคิดของ House (1981) โดยแบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

2.2.1 การสนับสนุนด้านอารมณ์

2.2.2 การสนับสนุนด้านการประเมิน

2.2.3 การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร

2.2.4 การสนับสนุนด้านทรัพยากร

ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ซึ่งบุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ (2537) กล่าวว่า สภาพสังคมไทยถ้าจะพิจารณาว่าสิ่งที่ต้องการ

ประเมินมีความเป็นกลางจริงหรือไม่ ควรตัดคำตอบที่แสดงความเป็นกลางออก เพราะผู้ตอบมักมีแนวโน้มที่จะตอบเป็นกลางๆ ทำให้ไม่ทราบคำตอบที่แท้จริง ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงแบ่งการให้คะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความในประโยคเกิดขึ้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงที่ได้รับทั้งหมด
มาก	หมายถึง	ข้อความในประโยคเกิดขึ้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงที่ได้รับเป็นส่วนใหญ่
น้อย	หมายถึง	ข้อความในประโยคเกิดขึ้นตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงที่ได้รับเป็นส่วนน้อย
ไม่เลย	หมายถึง	ข้อความในประโยคไม่ตรงกับความรู้สึกและสภาพความเป็นจริงที่ได้รับเลย

ลักษณะของข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	ทางบวก	ทางลบ
มากที่สุด	4 คะแนน	1 คะแนน
มาก	3 คะแนน	2 คะแนน
น้อย	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เลย	1 คะแนน	4 คะแนน

การประเมินค่าคะแนนการสนับสนุนทางสังคมโดยพิจารณาคะแนนค่าเฉลี่ยที่ได้โดยรวมและรายด้าน โดยแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 3 ระดับในการแปลความหมาย โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (วิลาวรรณ พันธุ์ฤกษ์, 2545)

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

การแปลผลความหมาย ตามระดับคะแนนเฉลี่ยซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.01-4.00 หมายถึง ครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก

2.01-3.00 หมายถึง ครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง

1.00-2.00 หมายถึง ครอบครัวได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อย

2.3 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรของ Duvall (1977) และจาก

การศึกษานำร่อง ซึ่งจะได้พัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรในวัยขวบปีแรกมา 7 ด้าน
ได้แก่

1. การยอมรับและเข้าใจบทบาทการเป็นบิดามารดา
2. การเลี้ยงดูบุตร
3. การส่งเสริมพัฒนาการบุตร
4. การจัดการด้านเศรษฐกิจ
5. การจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
6. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เครือญาติ ชุมชน
7. การวางแผนครอบครัว

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า(Rating Scale) 4 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ครอบครัวปฏิบัติกิจกรรมนั้นมากที่สุด ปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน

มาก หมายถึง ครอบครัวปฏิบัติกิจกรรมนั้นบ่อยครั้งปฏิบัติเกือบทุกวัน(4-6วัน/สัปดาห์)

น้อย หมายถึง ครอบครัวปฏิบัติกิจกรรมนั้นนานๆครั้ง (1-3 วัน/สัปดาห์)

ไม่เลย หมายถึง ครอบครัวไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมนั้นเลย

ลักษณะของข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	ทางบวก	ทางลบ
มากที่สุด	4 คะแนน	1 คะแนน
มาก	3 คะแนน	2 คะแนน
น้อย	2 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เลย	1 คะแนน	4 คะแนน

การแปลผลความหมาย โดยแบ่งระดับคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 3.01-4.00 หมายถึง การปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับมาก
- 2.01-3.00 หมายถึง การปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.01-2.00 หมายถึง การปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับน้อย

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และการตรวจสอบความเที่ยง (reliability)

3.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย

อาจารย์สาขาการพยาบาลครอบครัว	2 ท่าน
อาจารย์สาขาการพยาบาลเด็ก	2 ท่าน
พยาบาลเด็ก	1 ท่าน

หลังจากที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนที่จะนำไปหาความเที่ยงของแบบสอบถามและนำไปใช้จริง

3.2 การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับครอบครัวที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ที่แผนกคลินิกสุขภาพเด็กดีในโรงพยาบาลลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และนำผลมาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ	α	=	ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม
	n	=	จำนวนข้อทั้งหมดของแบบสอบถาม
	s_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ได้ค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามแต่ละชุดดังนี้

3.2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม = 0.86

3.2.2 แบบสอบถามการปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร = 0.92

4. การพิทักษ์สิทธิตัวอย่าง

ผู้วิจัยนำเค้าโครงวิทยานิพนธ์และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วจึงนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงให้ตัวอย่างทราบถึงสิทธิที่จะเข้าร่วมการวิจัยและจรรยาบรรณในการวิจัยให้ทราบก่อนตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย ซึ่งข้อมูลทุกอย่างถือเป็นความลับและจะนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น การนำเสนอจะนำเสนอในภาพรวม หลังจากนั้นให้ตัวอย่างลงลายมือชื่อในเอกสารขอความร่วมมือและยินยอมเข้าร่วมวิจัย หากตัวอย่างไม่ยินยอมสามารถยกเลิกได้ทันที

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี หลังจากผ่านการตรวจสอบด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

5.2 ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าพยาบาลหรือผู้แทนหัวหน้าพยาบาลของคลินิกสุขภาพเด็กดี แนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทุกวันอังคารและวันศุกร์ เวลา 13.00-16.00 น.

5.3 พบตัวอย่าง แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัยครั้งนี้ ชี้แจงสิทธิของตัวอย่างและจรรยาบรรณในการวิจัยให้ทราบก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย ในการเลือกตัวอย่าง อาศัยหลักการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (systematic sampling) โดยมีขั้นตอนในการเลือกตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดช่วงในการเลือกตัวอย่าง โดยใช้สูตร

$$I = \frac{N}{n} = \frac{650}{194} = 3.35$$

ดังนั้นช่วงในการเลือกตัวอย่าง คือ 4

เมื่อ N คือขนาดของประชากร

n คือขนาดของตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มหมายเลขต้น (Random Start; R) โดยผู้วิจัยจับผลจากหมายเลข 1 – 4 ได้หมายเลข 2 จึงเลือกตัวอย่างคนแรกเป็นผู้มารับบริการที่แผนกคลินิกสุขภาพเด็กดีในโรงพยาบาลลพบุรีหมายเลขที่ 2

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกตัวอย่างถัดไปจะเป็นหมายเลขของตัวอย่างที่มีอยู่แล้วบวกด้วย 4 ซึ่งเป็นช่วงในการเลือกตัวอย่าง ดังนั้นหน่วยที่จะตกเป็นตัวอย่างในการวิจัย คือ หน่วยลำดับที่ 2, 6, 10,... ทำเช่นนี้เรื่อยๆจนตัวอย่างครบ 194 ราย ในกรณีที่ตัวอย่างลำดับที่เลือก ไม่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ให้เลือกตัวอย่างลำดับถัดไป

5.4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ตัวอย่างซึ่งบิดาหรือมารดาเด็กเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยในการตอบแบบสอบถามได้

5.5 หลังจากตัวอย่างตอบเสร็จ ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ดังนี้

6.1 หาความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไป

6.2 กำหนดหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมและการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัว ระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร

6.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัวซึ่งได้แก่ ลักษณะครอบครัว กับการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร โดยใช้ สถิติไคสแควร์ (Chi-square test)

6.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัว ได้แก่ รายได้ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม กับการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร โดยใช้ สถิตีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้ไม่เป็นการแจกแจงแบบปกติ ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ สถิตีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอันดับที่ของสเปียร์แมน (The spearman correlation coefficient)

6.5 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาสมการทำนายการปฏิบัติพัฒนาการของครอบครัวระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร จากปัจจัยครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม